

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Асен Тодоров Терзиев,

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен
„доктор“

по професионално направление 8.2. Изобразително изкуство,

докторска програма „Приложни, изящни изкуства и дизайн“,

с автор Ивелина Костадинова Стоянова-Михайлова,

Тема: „ФОТОГРАФСКИЯТ ДОКУМЕНТ И ПЕРФОРМАТИВНИТЕ
ПРАКТИКИ: В ТЪРСЕНЕ НА РУИНИТЕ НА ЕФИМЕРНОТО“,

научен ръководител: проф. д-р Борис Владимиров Минков

Дисертационният труд на докторантката Ивелина Костадинова Стоянова-Михайлова се състои от 175 страници. Той е структуриран в увод, три глави, приноси и библиография. Библиографският списък включва 124 заглавия (17 на български език, 84 на чужди езици и 23 онлайн източника). Допълнително към документите за процедурата са приложени 3 научни публикации в издания на АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ (2 в сборника с доклади „Пролетни научни четения“ и 1 в Годишника на академията), чието съдържание е свързано с основните теми на дисертацията. За особено ценни намирам приложените в Глава трета, 38 на брой оригинални художествени фотографии, заснети от докторантката през януари 2025 г, когато тя има уникалната възможност да посети най-рядката и грандиозна разновидност на индийския религиозен фестивал Кумбх Мела (в буквален превод: Съборът на стомната) – Маха Кумбх Мела, който се провежда веднъж на 114 години в гр. Праяградж. Запечатването в образи на живото случване на събитие с такава изключителност, популярност и мащаб, не само се превръща в основна емпирична основа за дисертацията, но и в отправна точка за личното разгръщане на анализа на централната тема, която занимава докторантката, а именно да осмисли комплексните

отношения между живото събитие (в частност – пърформанс) и неговото улавяне и архивиране.

Ивелина Костадинова Стоянова-Михайлова е магистър по „Фотография“ и настоящ преподавател в АМГИИ по учебни дисциплини от областта на фотографията. Тя също така работи активно като фотограф на свободна практика от 2015 г. Нейният професионален профил съчетава задълбочен практически опит в документалната, артистичната и експерименталната фотография с последователно академично развитие, което я прави добре подготвена за изследователска дейност в интердисциплинарната област на перформативните практики и фотографския документ.

Дисертационният труд впечатлява със своята концептуална завършеност и добре изградена структура от три основни глави, съответстващи на трите последователни и логически свързани стъпки в изследването, което се движи от общата теоретична рамка към частния практически пример.

Още със заглавието на първата глава - „Ефимерност и документация. Теоретични прочити“, текстът назовава двата основни аспекта на централния предмет на изследването. Тук е направен опит за събиране в една обща теоретична карта на някои от водещите съвременни представи за взаимоотношенията между флуидността на живото случване и неговото застопоряване в паметта и документа. Докторантката представя в конспективен вид идеите на някои от водещите класически, модерни и съвременни мислители и теоретици, идващи от различни области като философията, лингвистиката, историята на изкуството и теорията на представлението. Текстът демонстрира много добра запознатост с възгледите за перформативността при Джон Л. Остин, Жак Дерида и Джудит Бътлър от страна на лингвистиката и постструктурализма във философията, както и с идеите на практики и изследователи от сферата на

визуалните и изпълнителските изкуства като Марвин Карлсън, Ерика Фишер-Лихте, Пеги Фелан, Филип Аусландер, Роузлий Голбърг, Амелия Джоунс и Матю Рийзън. В текста си Ивелина Костадинова Стоянова-Михайлова се позовава на още много авторитетни имена, като най-ценното е, че е съумяла да събере разнородните представи във фокуса на своето водещо наблюдение, който запазва в хода на цялото изложение, а именно че документацията, и в частност фотографията, не е неутрален и механичен процес на улавяне/заснемане. Самата фотография работи в режим на перформативност и създава една подчинена на социокултурния контекст рамка на гледане, в която, неизбежно, някои аспекти на живото събитие се умъртвяват или изпускат, но други се уголемяват и за пръв път стават видими.

За разлика от първата глава и коментиранията в нея множество от автори, то втората е силно фокусирана върху идеите на една от водещите съвременни фигури в световния театър, актьорския тренинг, театралната антропология и теорията на представлението – американският режисьор, изследовател и педагог Ричард Шехнер. Докторантката го изписва като Шехнър, поради обстоятелството, че е ползвала основно оригинални източници на английски език, но на български език съществуват немалко специализирани статии, както и преводи на отделни негови текстове, посредством които сред театралните специалисти изписването на името е навлязло устойчиво като Шехнер. Текстът е съсредоточен върху една от централните идеи на Шехнер за т.нар. „възстановено поведение“, чрез което се осъществява връзката между ритуалната памет за архаичното минало и живата актуалност на изпълнението в настоящето. Тук е мястото да спомена и единствената бележка, която имам към работата. Бих препоръчал една допълнителна редакция, в която още по-добре да се прецизират и изчистят българските употреби на английското понятие „performance“ и неговите производни, така както докторантката ги разбира. В зависимост от

контекста на български език „performance” може да сочи към различни неща като „изпълнение“, „правене“ или „перформация“ (в социологически, философски и лингвистичен смисъл), отново като „изпълнение“, но и като „представление“ и „актьорска игра“ (в художествен и в частност, театрален смисъл), и не на последно място, директната транслитерация просто като „пърформанс“ на български език е навлязла най-масово като специфичен жаргон, сочещ най-общо към събития и произведения, родеещи се със стилистиката на т.нар. „пърформанс арт“. В случая не става дума за небрежност от страна на докторантката, а по-скоро за отражение на един неразрешен проблем в българския език, който вероятно ще остане завинаги отворен, заради сложността и многозначността на самото понятие.

Третата глава е най-оригиналната част в изследването, в която докторантката включва своя личен опит на фотограф, успял да заснеме и представи своя поглед към екстатичния живот на едно действително извънредно и ефимерно събитие – религиозния индийски фестивал Маха Кумбх Мела. Текстът демонстрира отново много добро познаване на материята (индийската митология, традициите и философията на индуизма), съчетано с автентичен и неподправен интерес към явлението, запечатано в оригинални, експресивни, чернобели фотографии.

В заключение бих отбелязал, че дисертационният труд притежава онова рядко срещано съчетание от задълбочено проучване и оригинална творческа практика, което ми дава основанията убедено да препоръчам на Ивелина Костадинова Стоянова-Михайлова да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“.